

ESTUDI SOBRE LA TOPONÍMIA DE SANTA BÀRBARA (MONTSIÀ)

Fàtima Blanch i Farnós

Santa Bàrbara és un poble de formació bastant recent. Els orígens del poble (primeres dècades del s. XVIII) van estar lligats a famílies procedents de Tortosa, les quals, en moments de gran valor de l'oli, van començar a plantar oliveres en aquestes terres i a establir les seves cases en terres ermes. Amb molt poc temps, aquestes cases de camp i masies van proliferar. A més, també es va anar formant un petit nucli al voltant de l'ermita situada on avui és la Plaça de l'alcalde Cid i Cid (centre del poble) i que estava dedicada a Santa Bàrbara (advocada contra les tempestes i les inclemències meteorològiques). Per això es van començar a conèixer els territoris del seu voltant com les "*Planes de Santa Bàrbara*" i els seus habitants van començar a ser designats amb el gentilici de "*planers*".

L'objectiu principal d'aquest treball és el recull toponímic del terme municipal de Santa Bàrbara. Aquest estudi inclou hidrografia, camins, carrers, masies, partides, places, pous i ravals. Cal destacar que m'he centrat en la transmissió oral, tenint en compte alguns punts de referència escrits.

• MASIES:

Per l'extensió del poble, Santa Bàrbara, té nombroses cases de camp, ja que aquestes masades van ser l'origen del poble. Als seus inicis eren cabanes que posteriorment es van anar reconstruint i convertint en "casetes" de pedra. On les famílies vivien i treballaven la terra.

Actualment no es conserven totes les masies, però n'hi ha força que estan en bon estat. De tot el llistat que presento seguidament, les úniques que es troben dins del nucli urbà són la de l'Alto i la de La Rúbia. La resta estan repartides pel terme municipal. Algunes, com la de Camps i la de Foguet, eren molins d'oli, aprofitant el conreu de la zona. La majoria de les masies reben el nom o el malnom del seu propietari, amb alguna excepció.

- Masia d'Accensi
- Masia de l'Advocat
- Masia d'Agustí de Roca
- Masia de l'Alto

- Masia de Barberà
- Masia de Barrina
- Masia de Berenguer
- Masia de Borda

- Masia de Camps
- Masia de Casadó
- Masia del Català
- Masia dels Curretts
- Masia de Domingo Llasat
- Masia de Don Paco
- Masia de Foguet
- Masia de la Fonseta
- Masia del Forner Nou
- Masia de Gabriel
- Masia del Galan
- Masia de la Germana
- Masia de Gironet
- Masia de Hierro
- Masia de Joan Cid Campo
- Masia de Joan de Pepet
- Masia de Joanetes
- Masia de Joan Guimerà
- Masia de Joaquim de Cid
- Masia de José Llasat
- Masia de Julivert
- Masia de Lladonerès
- Masia de Màlia
- Masia de les Malles
- Masia dels Maravillos

- Masia de Miquellet
- Masia del Molí de Vallés
- Masia de Carlos
- Masia de Melchor
- Masia de Pepet de Pedrapiqué
- Masia de Pepito de Solà
- Masia de Pere Pans
- Masia de Peret de Simonet
- Masia de Pou Tancat
- Masia de Queral
- Masia del Ramono
- Masia de Rodríguez
- Masia de les Roques
- Masia de Roqueta
- Masia dels Rossins
- Masia de Royo
- Masia de la Rúbia
- Masia de Santiago
- Masia de Sol
- Masia de Soquet
- Masia de Tomàs Mauri
- Masia de Tuliesa
- Masia del Xaval
- Masia de Zaera

◦ CAMINS:

- Camí del Cementiri
- Camí de les Coves del Lligallo
- Camí de la Gorda
- Camí de Llasat
- Camí de la Minutena
- Camí de Mianes
- Camí de Mitanplana

- Camí de la Partició
- Camí del Pelós
- Camí del Portet
- Camí del Pou Nou
- Camí de Royo
- Camí Vell de la Galera

◦ PARTIDES:

Una partida és una porció de terreny d'alguna extensió i designada amb un mateix nom. El llistat següent són les partides que formen part del terme de Santa Bàrbara.

- Partida de l'Estació
- Partida de Foguet
- Partida de Llasat
- Partida del Lligallo
- Partida de Marranya
- Partida de Mianes

- Partida de Mirons
- Partida de Mitanplana
- Partida del Palomo
- Partida del Pelós
- Partida del Pou Nou
- Partida de les Quatre Portes

• RAVALS:

Els ravals formen part d'una població. Abans estaven fora del recinte urbà, però actualment estan inclosos al nucli.

- Raval de Carrobé, el formaven deu cases.
 - Raval de l'Estació, encara es manté actualment.
 - Raval de Figueretes, estava format per 11 edificis i 32 habitants.
 - Raval de Foguet.
 - Raval de l'Hostal dels Frares, tenia deu cases.
 - Raval dels Sabres, era el nucli més important; estava format per 11 cases i 74 habitants.
- Actualment es troba a l'extrem sud-est del nucli urbà.

• HIDROGRAFIA:

- La Basseta (terrenys baixos entre el barranc de la Martinenca i el barranc de Lledó)
- Barranc de Lledó
- Barranc de la Martinenca / del Pelós / Barranquet. D'aquest barranc varia el seu nom depenent de la zona per on passa. Aquest barranc creua el poble, però només hi baixa aigua (poca) quan hi ha fortes pluges.

Tant el Barranc de Lledó com el de la Martinenca desemboquen al Barranc de la Galera (terme municipal de la Galera), i aquest desemboca al riu Ebre.

• POUS:

- Pou del Barranc de Lledó	- Pou Nou
- Pou del Canal	- Pou de les Refoies
- Pou de Carrasquelles	- Pou de Romeré
- Pou de les Coves	- Pou del Ros
- Pou de Creu Coberta	- Pou de Santa Rosa
- Pou del Flaro	- Pou de Sant Carles
- Pou de l'Hereu	- Pou de Sant Gregori
- Pou del Lligallo	- Pou de Sant Valentí
- Pou de Martí	- Pou del Solsonell
- Pou del Molí de Foguet	- Pou Tancat
- Pou del Montsià	- Pou de Vincet
- Pou de Pere Pau	

• NUCLI URBÀ:

Es denota la presència de noms de pobles, comarques, personatges destacats del poble, hagiòtopònims, personatges cèlebres per a Catalunya, noms dels conreus de la zona...

Després de la Guerra Civil es van canviar pràcticament tots els noms dels carrers. Per a realitzar aquest canvi no es va seguir cap criteri, va haver-hi propostes i es van anar acceptant.

Recentment s'han obert nous carrers i s'han edificat noves zones, per tant, hi ha topònims molt recents.

- Carrer Àfrica
- Carrer Aire
- Plaça de l'Alcalde Cid i Cid
- Carrer Alcanar
- Carrer els Alfacs
- Carrer l'Alguer
- Plaça de l'Alto
- Carrer Amèrica
- Carrer Ametller
- Carrer Amistat
- Carrer Amor
- Carretera d'Amposta
- Carrer Andalusia
- Carrer Andorra
- Carrer Àngel Guimerà
- Carrer Any 1.828
- Carrer Ausias March
- Carrer Aragó
- Carrer Baix Ebre
- Carrer Balears
- Carretera de Barcelona
- Carrer Belles Arts
- Carrer Bruc
- Carrer Castillejos
- Rambla de Catalunya
- Plaça de Catalunya
- Carretera del Cementiri
- Carrer Cervantes
- Carrer de la Ciència
- Carrer Comerç
- Carrer Concòrdia
- Carrer Constitució
- Carrer de les Corts Catalanes
- Carrer Cristòfol Colom
- Carrer Diputació
- Carrer Doctor Cid i Torta
- Carrer Doctor Emili Sanz
- Carrer Doctor Ferran
- Carrer Ebre
- Carrer Enric Baynerri
- Carrer Enric Granados
- Passeig de les Escoles
- Plaça d'Espanya
- Carrer Esports
- Plaça de l'Estació
- Carrer Estudis
- Avinguda d'Europa
- Carrer de les Flors
- Carrer Franja de Ponent
- Carrer Freginals
- Carretera de La Galera
- Carrer Gaudí
- Carrer Genar Bartrolí
- Passeig de la Generalitat
- Carrer Gepseria
- Carrer Girona
- Carrer Godall
- Carrer Goya
- Carrer Hereu
- Carrer Hostal dels Frares
- Carrer Indústria
- Carrer Infància
- Carrer Isaac Albènic
- Carrer Isaac Peral
- Carrer Jacint Verdaguer
- Carrer Jaume I
- Carrer Jaume Balmes
- Carrer Joan Maragall
- Carrer Joan Martí i Miralles
- Carrer Joan Roig i Torres
- Carrer Joventut
- Carrer Lleida
- Carrer Lleó XIII
- Carrer Llibertat
- Carrer Lluís Vives
- Carrer Lluna
- Carrer Lope de Vega
- Carretera de Madrid
- Carrer Maestrat
- Carrer Major

- Carrer Mar
- Carrer Mare de Déu de la Cinta
- Carrer Mare de Déu del Pilar
- Carrer Mare de Déu de Montserrat
- Carrer Mas de Barberans
- Carretera del Mas de Barberans
- Carrer Masdenverge
- Plaça de la Masada de la Rúbia
- Carrer Maternitat
- Carrer Melodia
- Carrer Mestra Pietat Bel i Valls
- Carrer del Mestre
- Carrer Metge Coto i Garcia
- Carrer Milà i Fontanals
- Carrer del Molí
- Carrer Montsià
- Carrer Mossèn Joan Baptista Manyà
- Carrer Mossèn Joan Baptista Sales
- Carrer Mossèn Josep Arasa i Barberà
- Carrer de l'Olivera
- Carrer Pagesia
- Carrer de la Parra
- Carrer de la Pau
- Carrer Pau Casals
- Carrer Poeta Jaume Antich i Domènech
- Carrer Pompeu Fabra
- Carrer dels Ports
- Plaça Prim
- Carrer Príncep d'Astúries
- Carrer Progrés
- Carrer Prolongació Castillejos
- Carrer Ramon Berenguer IV
- Carrer Ramon i Cajal
- Carrer Ramon Llull
- Carrer Rector de Vallfogona
- Carrer Reis Catòlics
- Carrer Rentadors
- Carrer Ribera d'Ebre
- Carrer Roger de Llúria
- Carrer de la Rosa
- Carrer Rosselló
- Carrer La Rota de l'Alto
- Carrer Sant Antoni
- Carrer Sant Antoni Maria Claret
- Carrer Sant Carles de la Ràpita
- Carrer Sant Cristòfol
- Carrer Sant Gregori
- Carrer Sant Jaume d'Enveja
- Carrer Sant Jordi
- Carrer Sant Pere
- Carrer Sant Rafel
- Carrer Sant Ramon
- Carrer Santiago Russinyol
- Carrer Sebastià Joan Arbó
- Carrer La Sénia
- Carrer Sol
- Carrer Tarongina
- Carrer Tarragona
- Carrer del Teatre
- Carrer Terol
- Carrer Terra Alta
- Carrer Tetuan
- Carrer Tortosa
- Carrer Treball
- Carrer Uldecona
- Carrer València
- Carrer/Travessia Vallès
- Carrer Velázquez
- Carrer de la Victòria
- Carrer/Travessia del Xiprer

Per a finalitzar m'agradaria dir que la realització d'aquest estudi/recull ha estat interessant. A mesura que ho he anat treballant i m'he anat informant l'he trobat engrescador i profitós per diferents motius.